

1. 5. ZMYSEL ŽIVOTA

Ciel': konfrontácia toho, čo žijem, s tým, k čomu som povolany

„Naša vlasť je v nebi.“ (Flp 3,20)

„Márnosť, len márnosť - hovorí Kazateľ. Márnosť, len márnosť, všetko je iba márnosť. Aký ošoh má človek zo všetkej svojej námahy, ktorou sa ustáva, (kým je) pod slnkom?“ (Kaz 1,2-3)

Božie slovo

„Vtedy mu Peter povedal: „Pozri, my sme opustili všetko a išli sme za tebou. Čo z toho teda budeme mať?“ Ježiš im povedal: „Veru, hovorím vám: Pri obnovení sveta, keď Syn človeka zasadne na trón svojej slávy, aj vy, čo ste išli za mnou, zasadnete na dvanásť trónov a budete súdiť dvanásť kmeňov Izraela. A každý, kto pre moje meno opustí domy alebo bratov a sestry alebo otca a matku alebo deti alebo polia, dostane stonásobne viac a bude dedičom večného života. A mnohí prví budú poslednými a poslední prvými.“ (Mt 19,27-30)

„Ktosi zo zástupu mu povedal: „Učiteľ, povedz môjmu bratovi, aby sa so mnou podielil o dedičstvo.“ On mu odvetil: „Človeče, kto ma ustanovil za sudcu alebo rozdeľovača medzi vami?“ A ostatným povedal: „Dajte si pozor a chráňte sa všetkej chamtivosti! Lebo aj keď má človek hojnosť všetkého, jeho život nezávisí od toho, čo má.“ A povedal im aj podobnosť: „Istému boháčovi prinieslo pole veľkú úrodu. Premýšľal a hovoril si: „Čo budem robiť? Ved' nemám kde uložiť svoju úrodu.“ Potom si povedal: „Toto urobím: Zrúcam svoje sýpky a postavím väčšie a tam uložím všetko obilie i ostatný svoj majetok. Potom si poviem: Duša, máš veľké zásoby na mnohé roky. Odpočívaj, jedz, pi a veselo hoduj!“ Ale Boh mu povedal: „Blázon! Ešte tejto noci požiadajú od teba tvoj život a čo si si nahonobil, čie bude?“ Tak je to s tým, kto si hromadí poklady, a pred Bohom nie je bohatý.“ (Lk 12,13-21)

„Keď sa Ježiš vydával na cestu, ktosi k nemu pribehol, kľakol si pred ním a pýtal sa ho: „Učiteľ dobrý, čo mám robiť, aby som obsiahol večný život? Ježiš mu odpovedal: „Prečo ma nazývaš dobrým? Nik nie je dobrý jedine Boh. Poznáš prikázania: Nezabiješ! Nescudzoložíš! Nepokradneš! Nebudeš krivo svedčiť! Nebudeš podvádzať! Cti svojho otca i matku! Ale on mu povedal: „Učiteľ, toto všetko som zachovával od svojej mladosti.“ Ježiš naňho pozrel s láskou a povedal mu: „Jedno ti ešte chýba. Chod', predaj všetko, čo máš, rozďaj chudobným a budeš mať poklad v nebi. Potom príď a nasleduj ma!“ On pri tomto slove zosmutnel a odišiel zarmútený, lebo mal veľký majetok.“ (Mk 10,17-22)

„Tu vystúpil ktorýsi znalec zákona a povedal, aby ho pokúšal: „Učiteľ, čo mám robiť, aby som bol dedičom večného života?“ Ježiš mu vrazil: „Čo je napísané v Zákone? Ako tam čítaš?“ On odpovedal: „Milovať budeš Pána, svojho Boha, z celého svojho srdca, z celej svojej duše, zo všetkých svojich síl a z celej svojej mysle a svojho blížneho ako seba samého!“ Povedal mu: „Správne si odpovedal. Toto rob a budeš žiť!“ (Lk 10,25-28)

„O polnoci sa Pavol a Sílás modlili a spievali Bohu chválospevy a väzni ich počúvali. Zrazu nastalo veľké zemetrasenie, až sa pohlí základy žalára. Hneď sa otvorili všetky dvere a všetkým sa uvoľnili putá. Keď sa strážca väzenia prebudil a videl dvere väzenia otvorené, vytasil meč a chcel sa zabiť lebo si myslel že väzni ušli. Ale Pavol skríkol veľkým hlasom: "Neublížuj si, lebo sme tu všetci!" Vypýtal si svetlo, vbehol dnu a s chvením padol pred Pavla a Sílasa. Vyviedol ich von a vrazil: "Páni, čo mám robiť, aby som bol spasený?" Oni povedali: "Ver v Pána Ježiša a budeš spasený ty aj tvoj dom." A zvestovali Pánovo slovo jemu aj všetkým, čo boli v jeho dome. V tú nočnú hodinu ich vzal, vymyl im rany a hneď sa

dal pokrstiť on i všetci jeho domáci. Potom ich zaviedol do domu, prestrel stôl a radoval sa s celým svojím domom, že uveril Bohu.“ (Sk 16,25-34)

Iné pramene

Katechéza o stvorení je mimoriadne dôležitá. Týka sa samých základov ľudského a kresťanského života, lebo vysvetľuje odpoveď kresťanskej viery na základnú otázku, ktorú si kládli a kladú ľudia všetkých čias: „Odkiaľ pochádzame?“ „Kam ideme?“ „Aký je náš pôvod?“ „Aký je náš cieľ?“ „Odkiaľ pochádza a kam smeruje všetko, čo jestvuje?“ Tieto dve otázky, čiže otázku o pôvode a otázku o celi, nemožno oddeliť. Majú rozhodujúci význam pre zmysel a orientáciu nášho života a nášho konania. (KKC 282)

„Základnou drámou človeka je to, že nedostatočne vníma zmysel života, že žije bez zmyslu.“ (sv. Ján Pavol II.)

„Horšie ako nemoc je život bez lásky.“ (Matka Tereza)

Podnety na prehĺbenie témy

- otázky, na ktoré mladý človek potrebuje nájsť odpoveď:
  - a) Čo budem vo svojom živote robiť? Otázka povolania a profesie
  - b) Koho si zoberiem, s kým budem žiť, koho budem mať rád, kto bude mať rád mňa?
  - c) Komu, alebo čomu budem dôverovať? Načo sa zameriam? Aký budem mať svetonázor?

Sú to náročné otázky, na ktoré niet jednoznačnej odpovede, preto pred nimi mladí častokrát utekajú. Sú to úlohy, ktoré je potrebné splniť, ak z toho niečo zanedbáš, ochudobníš svoj život.

- mladý človek chce hneď poznať zmysel všetkého. Ak niečo nie je zábavné, alebo hneď neobjaví, načo to je preňho dobré, tak okamžite stráca záujem
- dnes ľuďom chýba pravý zmysel života. Žijú len pre zábavu. Chcú si zarobiť, aby uspokojili svoje bezprostredné potreby.
- mladý človek tiež nechápe, prečo musí mnohé veci robiť. Často sa od neho vyžaduje – učenie, krúžky, šport – všade iba výkon. No má ťažkosť zistiť, kam to celé smeruje, načo je to dobré. Vedie ho to k povrchnosti.
- problémy dnešnej doby: individualizmus, hedonizmus, minimalizmus
- všetko, čo robíme nás ovplyvňuje. Buď vďaka tomu rastieme, alebo nás to ničí. Aj najnezmyselnejšia činnosť nás môže posunúť v pred, ak v nej objavíme niečo dobré. Aj najprijemnejšia činnosť nás môže ničiť, ak nie je nasmerovaná na náš cieľ.
- pomôcť mladým vnímať rozdiel medzi mať a byť
- zmysel života nemožno hľadať len tu na zemi. Potrebuješ hľadať ďalej. Tu sme iba dočasne. Od toho, ako prežiješ tých pár rokov tu na zemi, závisí celá tvoja večnosť.
- nemalé úsilie sa venuje tomu, aby mladí nadobudli mnoho poznatkov. No zanedbáva sa výchova k povolaniu – manželstvo, rodičovstvo, zasvätený život, výchova k čnostiam. Môžeme teda mladým pomôcť uvažovať nad tým, akým manželom, manželkou, akým otcom, mamou by chceli byť, poprípade či v sebe nemajú túžbu po zasvätenom živote.

Podnety k spoločnému zdieľaniu v skupinke

- v čom vidíš zmysel svojho života?
- čo z toho, čo teraz robíš – škola, šport, krúžky, príprava na birmovku atď., má pre teba zmysel?
- čo by si robil, keby si mohol robiť to, čo chceš? Ako by to dopadlo?
- kam smeruje tvoj terajší život? Ako ťa ovplyvňuje to, čo robíš – v dobrom aj v zlom smere?
- ak by si pokračoval v tom, čo žiješ teraz, kam by ťa to priviedlo? Si schopný prijať dôsledky svojho konania?
- čo by si chcel vo svojom živote robiť?
- kým by si chcel vo svojom živote byť?
- aký je rozdiel medzi „niečo robiť a niekým byť“?

Modlitba

- môže byť pre teba manželstvo a rodičovstvo zmyslom života?
- akým manželom, manželkou, otcom, matkou by si chcel byť?
- čo si myslíš, aký zmysel má zasvätený spôsob života?
- aký zmysel má život postihnutého človeka? Poznáš postihnutého človeka, ktorý je šťastný?
- čo pre teba znamená, že naša vlasť je v nebi?

Žalm 49:

„Čujte to, všetky národy,
počúvajte, všetci obyvatelia zeme;
vy všetci, prostí aj vznešení,
všetci vospolok, bohatí aj chudobní.
Moje ústa hovoria múdrosť
a moje srdce uvažuje o tom, čo je rozumné.
K prísloviám ucho nakláňam,
pri zvukoch lýry vysvetlím svoju záhadu.

Prečo by som sa mal strachovať v dňoch nešťastných,
keď ma obkľučuje zloba tých, čo mi chcú nohy podraziť?
Pred tými, čo sa spoliehajú na svoju silu
a chvastajú sa nadmerným bohatstvom?

Veď sám seba nevykúpi nik,
ani nezaplatí Bohu výkupné za seba.
Cena za vykúpenie života je príliš vysoká;
nikdy nebude stačiť,
aby človek žil naveky a zánik neuzrel.
Veď vidí, že umierajú aj mudrci,
rovnako hynie blázon i hlupák
a cudzím nechávajú svoje bohatstvo.

Hroby im budú večnými domami,
príbytkami z pokolenia na pokolenie,
aj keď krajiny pomenovali podľa svojich mien.
Veď človek, aj keď má meno, nebude tu trvalo;
je ako lichva, čo hynie;
v tom je jej podobný.

Taký je osud tých, čo sa spoliehajú na seba,
a koniec tých, čo sa vo vlastných slovách kochajú.
Ako ovce sa ženú do priepasti
a smrť je ich pastierom.
Padajú strmhlav do hrobu,
ich zjav sa pominie:
podsvetie im bude príbytkom.

No moju dušu Boh vykúpi,
z moci podsvetia ma iste vezme k sebe.
Netráp sa, ak niekto bohatne
a ak sa poklad jeho domu zväčšuje.
Lebo keď zomrie, nič si nevezme so sebou,
jeho poklad s ním nepôjde.

Aj keď si blahoželal za živa:
„Budú ťa chváliť, že si si dobre počínal,“
predsa k pokoleniu svojich otcov musí zostúpiť

a tí už nikdy svetlo neuzrú.

A keby človek mal čo akú hodnotu, a toto by si nevšímal,
je ako lichva, čo hynie;
v tom je jej podobný.

Aplikácia do života

- pouvažuj nad tým, akým spôsobom to, čo robíš (učenie, šport, krúžky, brigáda, pomoc doma....) formujú tvoju osobnosť. Na ďalšom stretnutí sa o tom porozprávame.
- prečítaj si zo Svätého písma Mk 4,26-34: „Ježiš povedal zástupom: „S Božím kráľovstvom je to tak, ako keď človek hodí semeno do zeme; či spí alebo vstáva, v noci či vo dne, semeno klíči a rastie a on ani o tom nevie. Zem sama od seba prináša úrodu: najprv steblo, potom klas a napokon plné zrnó v klase. A keď úroda dozreje, hneď priloží kosák, lebo nastala žatva.“ A pokračoval: „K čomu prirovnáme Božie kráľovstvo alebo akým podobenstvom ho znázorníme? Je ako horčičné zrnko. Keď ho sejú do zeme, je najmenšie zo všetkých semien na zemi, ale keď sa zaseje, vzíde, prerastie všetky byliny a vyháňa veľké konáre, takže v jeho tóni môžu hniezdiť nebeské vtáky.“ V mnohých takýchto podobenstvách im hlásal slovo podľa toho, ako boli schopní počúvať. Bez podobenstva im ani nehovoril. Ale svojim učeníkom v súkromí všetko vysvetlil.“ Semeno Božieho kráľovstva je aj v tebe. Rastie aj každým dobrým skutkom. Choď a urob niečo dobré ...
- „Ak chceš zmeniť svet, miluj svoju rodinu.“ (Matka Tereza) Choď a ukáž svojej rodine, že ju máš rád konkrétnym skutkom ...

Materiály k téme

- KKC 282
- Ján Buc – Zmysel života <https://www.misiefilmom.sk/zmysel-zivota/>
- Aký je zmysel života? <https://www.smn.sk/index.php?cislo=1203&sekcia=clanky&smn=20110302.html>
- Desatoro radostného života
- Jozef Šelina – Spoločne objavujme dar - 2. téma Život a jeho zmysel
- Viktor Emanuel Frankl, *Napriek všetkému povedať životu áno*, Slovenský spisovateľ, 1998
- Čo je človek a ako nájsť zmysel života <https://www.youtube.com/watch?v=fLeOw7iz6V4> **TV LUX**

Prečo sú z mladých ľudí trosky

Keď sa pozrieme na dnešných dvadsiatnikov či už na pracovisku, alebo v spoločenskom živote, ponúka sa nám obraz nezrelých, nerozhodných, zmäčkilých, nezodpovedných mladých ľudí, ktorí sú neistí sami sebou a svojou budúcnosťou. Možno aj nadobudli nejaké technické zručnosti v nejakom odbore, majú celkom slušne platené miesta, ale ich osobný život a ich rodinný život sú jedna obyčajná troska.

Článok Jamesa Stenisona, ktorý pracuje dlhé roky ako vzdelávací konzultant a pričínal sa o zriadenie dvoch najlepších amerických súkromných škôl pre chlapcov, jednej vo Washingtone D.C., Heights School, a druhej v Chicagu, Northridge Preparatory School.

Postoje a konanie týchto mladých ľudí ako keby boli nesúrodou zmesou dospeláckych práv a detskej nezodpovednosti. Mnohých z nich tiež postihla pliaga 1143 drogovej závislosti. Ak aj zostávajú „čisti“ (veľmi čudný výraz), mnohí z nich považujú svoju profesionálnu prácu len za uspokojenie svojho ega (alebo dospelácky postoj), prípadne za otravu, ktorú treba pretrpieť, aby potom mohli „míňať peniaze.“ Veľké množstvo z nich žije bezcitný narcisizmus, pramálo sa starajú o svojich rodičov či svoje deti, ak sa už pre nejaké vôbec rozhodli. Takýmto spôsobom pokračujú v narušených postojoch a zvykoch z detstva a stáva sa, že nikdy ani poriadne nedospievajú. A nehovoríme len o dysfunkčných rodinách. Je zarážajúce, že veľké percento veľmi problémových mladých ľudí pochádza z normálnych rodín. Ukazuje sa, že v dnešnej spoločnosti sa už stráca aj rozdiel medzi dysfunkčnou a normálnou rodinou. V mnohých normálnych rodinách zo stredných vrstiev sa ako u rodičov tak aj u detí prejavuje konzumný prístup k životu.

Rodič – konzument

Rodičia s konzumným prístupom žijú rozdelený život. V práci sú producenti, doma žijú ako konzumenti. Deti to vlastne môžu vnímať tak, že ich rodičia pracujú len preto, aby konzumovali. Ich domov, tak vzdialený od reálneho života zodpovedných dospelých postojov a morálnych medziľudských vzťahov, je vybavený všetkými možnými zariadeniami pre zábavu, je miestom pohodlia, relaxácie, zábavy. Tento svet pohodlia a pôžitkov je to jediné čo deti na svojich rodičoch vidia – a pre dieťa „vidieť“ znamená veriť“. Toto miesto príjemného úniku pred realitou obklopuje aj deti a formuje ich životnú skúsenosť. Stáva sa prostredím, v ktorom si budujú svoje najhlbšie postoje a návyky, vlastne sa stáva ich svetonázorom: „Celý život je o pôžitku“.

Keďže sú títo rodičia zameraní len na seba a hlavne na prítomnosť, zriedkavo sa zamýšľajú nad budúcnosťou svojich detí, teda akí ľudia z nich raz vyrastú. Ak aj rozmýšľajú, tak len v časovom horizonte niekoľkých mesiacov či rokov. Temer nikdy neuvažujú nad obdobím, keď sa ich deti budú blížiť k tridsiatke a budú mať svoju vlastnú rodinu a deti. Ak sa aj zamýšľajú nad budúcnosťou detí, zvyčajne je to ohľadne ich kariéry, ale nie charakteru. Rozmýšľajú nad tým, čo ich deti budú robiť, a nie čo z ich detí bude.

Rodičia akosi očakávajú – vlastne to berú ako hotovú vec – že ich deti raz prirodzene dospelú, pokiaľ im budú poskytovať dostatok zábavy a dostatok ochrany pred vplyvmi okolia. Inými slovami, domnievajú sa, že etika dospelých, svedomie, zdravý úsudok, sa v ich deťoch vyformuje prirodzeným spôsobom aj bez vonkajšej pomoci, podobne ako keď u detí dochádza k fyzickému rastu a dospievaniu. Ak sa aj zamýšľajú nad charakterom svojich detí, skôr je to v polohe, že ten charakter treba nejako zachovať, udržiavať, ale nechcú ho u detí budovať od nuly.

Rodičia sa znížia na úroveň svojich detí, samozrejme všetci rodičia by sa o to mali snažiť, ale problém je v tom, že ony na tej úrovni potom aj zostanú. Svojou zjavnou snahou o „bezproblémovú“ existenciu v domácnosti, po práci, zanedbávajú výchovu svojich detí na úroveň dospelého a zodpovedného myslenia a konania. Málo robia pre to, aby pripravili svoje deti pre budúci život a viedli ich k zodpovednému postojom služby. V podstate ich deti nemajú žiadnu predstavu o tom, čo „dospelosť“ je, stretávajú sa s ňou len vo filme a v televízii. Rodičia ako keby ani netušili, že tu leží pred nimi úloha, že majú konať, meniť myslieť svojich detí, ich srdcia, vôľu – posilňovať ich svedomie a charakter, aby ich tak naučili žiť.

Obaja rodičia ochotne podľahnú požiadavkám a „pocitom“ dieťaťa, aj keď si myslia, že je to nesprávne. V rodinnom živote veľmi často dovoľia to, s čím ináč nesúhlasia. Dovoľia, aby prosákanie a naliehanie dieťaťa zvíťazilo nad ich pochybnosťami. Nechajú sa učičkať úsmevom dieťaťa, a aj keď to nie je v jeho skutočnom záujme, ustúpia mu, len aby sa vyhli konfrontačným scénam. Nechtiac tak týmto svojím príkladom učia svoje deti, že silná túžba alebo rozmar má prednosť pred úsudkom svedomia. Deti potom nerozlišujú medzi chcením a potrebou. To čo chcú, považujú za svoju potrebu. V dôsledku toho sa „pocity“ a nie svedomie stávajú rozhodujúcim faktorom. (A čo sa stane potom, neskôr, keď deti budú lákať silné zážitky drog, alkoholu, promiskuitného sexu? Čo ich zadrží?).

Otec je doma slabá osobnosť z morálneho hľadiska. Neučí deti čo je správne a čo nesprávne, jasným, cieľavedomým spôsobom, nerobí nič pre to, aby pripravil svoje deti na neskorší život po morálnej stránke. „Detské záležitosti“ presúva na manželku. Deťom sa javí ako milý, trochu nudný človek, skoro ako starší súrodenec. Doma ho deti vidia zabratého do voľnočasových aktivít (pozeranie TV, šport) a sem-tam niečo aj opraví. Keďže ho nikdy nevidia pracovať, nemajú predstavu ako zarába na živobytie, a čo vlastne znamená zarábať. Okrem toho len zriedkavo prejaví navonok úctu a vďačnosť svojej manželke, a tak sa potom aj ona javí deťom ako slabá osobnosť.

Rodičia len minimálne praktizujú náboženskú vieru. Aj keď z času na čas navštívia kostol, možno aj pravidelne, robia to len ako bezmyšlienkovitú spoločenskú rutinu. V rodinnom živote neexistujú temer žiadna modlitba, nemodlia sa ani pri jedle. A tak deti nikdy nevidia zodpovedný vzťah rodičov k Bohu, alebo nejaké zvnútornené etické postoje. „Boh“ je len slovo (neraz len slovná výplň, zvolanie), ale nie osoba, určite nie priateľ. Deti potom vnímajú rodičov ako takých, ktorí nie sú zodpovední nikomu, akurát svojmu kalendáru povinností.

Rodičia pozerajú v televízii všetko doradu, sledujú sa aj tzv „dospelácke programy“. Možno viac či menej aj obmedzia prístup detí k nevhodnému programu, napriek tomu vysielajú jeden dominantný signál: „Keď budeš väčší, budeš môcť pozeráť všetko“. Pre deti sa potom rozlišovanie správneho od nesprávneho stáva jednoznačne záležitosťou veku: „Ak sa niečo nehodí pre deti, a hodí pre dospelých, stačí len pár rokov pekne počkať“.

Dieťa – konzument

Na prvý pohľad deti z konzumne orientovaných rodín vôbec nepôsobia problémovo. Zvyčajne sú veselé, upravené, milé, usmievavé, často aj veľmi aktívne – ale len vo veciach, ktoré ich bavia. Sú navyknuté na príjemnú pocity. Sú rady, keď ich majú radi, v podstate očakávajú, že ich budú mať radi, nech by urobili čokoľvek. Keďže si navykli komunikovať s

dospelými (vrátane svojich rodičov) ako s rovnocennými, pôsobia naivným dojmom, a nedostatkom dobrej výchovy. Až na nejaké výnimky sa zdajú byť úplne bezstarostné. Väčšina z nich si zatiaľ žije celkom bezstarostný život.

Len ťažko znášajú akúkoľvek nepríjemnosť alebo nepohodlie. Hrozia sa aj tej najmenej fyzickej bolesti, dokonca aj možnosti takejto bolesti. Úspešne sa im darí vyhýbať sa nepríjemným povinnostiam a „otravam“ – ako sú sľuby, dohody, ísť na krúžok do hudobnej, domáca úloha, práce v domácnosti, schôdzky, termíny.

Sú presvedčené, že pre zábavu si môžu dovoliť takmer všetko. Ak ich alebo ich rovesníkov pobaví nejaká posmešná poznámka na adresu iného človeka, bez váhania tak urobia, aj keby to toho človeka ranilo. Domnievajú sa, že ich právo na zábavu má prednosť pred právami a pocitmi iných ľudí. Vlastne nad existenciou práv a citov iných ľudí sa takmer nikdy ani nezamýšľajú. Ich pohľad na život zostáva nezmenený od útleho detstva: „Ja, ja, ja“.

Radi mívajú veľa peňazí vo voľnom čase. Je pre nich normou, že konzumujú veľa nealko nápojov, sladkostí, rýchleho občerstvenia. Celé hodiny trávia s elektronikou (počítačové hry, televízia, internet) a v iných zábavkách. Väčšinou sa im dovoľuje jesť na čo majú chuť, kedy chcú, a tak to aj robia.

Tieto deti prejavujú len málo úcty voči ľuďom mimo svojej rodiny: hosťom, priateľom rodičov, učiteľom, starším ľuďom. Len zriedkavo sa prejavujú na verejnosti ako dobre vychované deti. Prosím a ďakujem v ich slovníku nefigurujú. Na narodeniny alebo sviatky sa vrhnú na darčeky, ani ich však nenapadne povedať ďakujem. V niektorých prípadoch sú deti aj povrchne zdvorilé voči iným ľuďom (pokiaľ ich to nič nestojí), absolútne sa však nezaujímajú o potreby týchto ľudí.

Je iróniou osudu, že napriek tomu, že rodičia sa všemožne snažia vytvoriť pre deti príjemný domov, tieto im preukazujú len malú úctu. Považujú svojich rodičov za milých a tvrdia, že ocka a mamičku väčšinou „majú rady“. Nevážia si ich však ako silné osobnosti, hodné nasledovania. Keď sa ich spýtate koho obdivujú, vymenujú vám siahodlhý zoznam postavičiek zo zábavného priemyslu.

Deti nevedia skoro nič o osobnej minulosti svojich rodičov, a už vôbec nič o minulosti starých rodičov a ďalších predkoch. Nemajú žiaden zmysel pre minulosť rodiny a morálnu kontinuitu – teda že sú vlastne posledným ohnivkom v dlhej reťazi ľudí, ktorí sa navzájom milovali, zápasili s ťažkosťami, neraz aj hrdinsky, aby si mohli navzájom slúžiť a zomknúť sa v ťažkých alebo aj tých lepších časoch.

Deti nemajú vo svojom živote vzory hrdinov, reálnych ľudí, či už historické alebo literárne osobnosti, ktoré sa prekonávali v službe iným, a plnením si svojich povinností dosiahli veľké veci. Keďže nemajú hrdinov, ktorých by napodobňovali, obdivujú a formujú sa podľa vzoru uletených mediálnych celebrit a rozprávkových komiksových postavičiek. (Ako to raz niekto múdry povedal: „Ak deti nemajú hrdinov, idú v šľapajach klaunov“).

Deti si nič nerobia z toho, keď rodine spôsobia hanbu. Častokrát ani nechápu čo to vlastne znamená, pretože v ich vnímaní slovo hanba ani nefiguruje. Nič im nehovorí zmysel pre „česť rodiny“. Ich štýl obliekania a správania sa na verejnosti tak narobia veľa zla menu rodiny.

Deti sa sťažujú a vzdorujú pri každom objektívnom probléme: keď je zlé počasie, keď treba niekde čakať, pri akejkoľvek fyzickej nepohode, náročnejších úlohách, keď dochádza ku stretom osobností, atď. Ich najčastejším prejavom sťažnosti je „to je ale nuda“. Keďže ich život v domácnosti je len operatívne riešený podľa vzniknutej situácie, a nie riadený, zvykli si na to, že nadmieru starostliví dospelí vyriešia za nich všetky problémy. Naučili sa, že ak sa budú svojho dostatočne dlho dožadovať, prosíkať, nakoniec niekto zakročí a zbaví ich problémov. V dôsledku toho sa učia pred problémami unikať, a nie ich riešiť. Učia sa, ako sa vyhýbať nepohodliu, a nie vydržať či prekonať ho.

Deti nemajú žiadne seriózne koníčky, len televíziu, počítačové hry, surfovanie na webe, počúvanie hudby (najčastejšie ten rytmický hluk). Ich život ako keby bol napojený na tepnu elektronických zariadení, bez nich ani nevedia čo robiť. Mysleniu týchto detí dominuje zábavná kultúra, v istom zmysle jej priamo veria. Poznajú slová desiatok pesničiek a televíznych reklám, ale nevedia nič o Desatore.

Deti (aj staršie a tínedžeri) si zvyknú formovať názor na základe momentálneho popudu a vágnych dojmov. Len zriedkavo sú nútené spoľahnúť sa na rozum a fakty pri tvorení vlastných úsudkov. Preto veľmi ľahko podľahnú lichôtkam, návalom emócií, tlaku rovesníkov. Vôbec nechápu, že reklama, populárna kultúra a politika, im často ponúkajú len lacné frázy. Vo všetkom nasledujú davové myslenie. Hmlisto vnímajú, že niečo je „cool“, ale ani nevedia vysvetliť prečo to tak je.

Deti sa nikdy nepýtajú „prečo?“, hádam len s výnimkou, keď chcú vzdorovať oprávnenej autorite. Intelektuálne sú na nízkej úrovni, až strnulé a prejavujú len málo zvedavosti mimo svojho mikrokozmu rodiny, školy a ihriska. V škole robia často nenapraviteľné chyby v čítaní

a písaní. V štúdiu sú nedbanlivé a nemajú záujem zlepšiť sa. Jediné potešenie im poskytuje úniková zábava, a nie dobre vykonaná práca, či skutočný úspech, splnenie si povinnosti, služba iným, alebo osobné ciele dosiahnuté cieľavedomým úsilím. Ak úloha nie je zábavná, tak ich ani nezaujíma.

Deti majú len málo vypestovaný zmysel pre čas. Keďže temer vôbec nemusia čakať, kým sa im niečo dá, alebo kým si niečo zaslúžia, majú nerealistické očakávania o tom, koľko trvá, kým sa nejaká úloha vykoná. Ich odhad je buď prehnaný, alebo príliš nízky. Preto aj veľké úlohy radšej odkladajú, a malé úlohy sa im zdajú obrovské. Dokonca ani staršie deti, ktoré už idú na stredné školu, nemajú prakticky žiadnu predstavu o termínoch pre dokončenie úloh, alebo o tom, ako by mohli pracovať v rámci svojho vlastného časového rozvrhu. Ako keby sa len nechali unášať prúdom stále prítomného teraz a takýto postoj si zachovávajú až do puberty či prvých rokov dospelosti.

Strednú a vysokú školu vnímajú len ako poslednú príležitosť vyhodiť si z kopýtka, a nie prípravu na život. Maturita a promócia sa blíži ako jeden pesimistický míľnik, pretože si myslia, že najlepšiu časť života už majú za sebou. Pred nimi sú už len starosti, dospelácke problémy skutočného života práce, zodpovednosti, každodennej rutiny, rozpočtu domácnosti a účtov, pár týždňov dovolenky, výrazne obmedzenej slobody a poklesu životnej úrovne. Kto by sa na to tešil? Ako to majú vydržať? Prečo vlastne dospievať?

.....
Predchádzajúce riadky poukazujú na varovné signály v rodine, ktorá smeruje do problémov. Poskytujú len náčrt, nie sú vyčerpávajúcou analýzou. Prirodzene, v rôznych rodinách sa to môže prejavovať rôznym spôsobom, nie vždy a všade sa prejavujú tie isté príznaky. Napriek tomu tieto charakteristické črty možno s opakujúcou sa pravidelnosťou pozorovať u problémových tínedžerov a mladých ľudí, ktorí pochádzajú – a toto treba znovu zdôrazniť – zo zjavne normálnych rodín.

James Stenson.

Zdroj: www.postoj.sk